

Het socialisme van Norbert De Batselier

André Mommen

In 2006 verliet de SP'er Norbert De Batselier de actieve politiek. Hij was toen 58 jaar oud. Maar hij ging niet met pensioen, doch maakte een zachte landing als directeur bij de Nationale Bank van België. Een tweede carrière? Niet echt, want daarvoor was hij inmiddels te oud én te bekend. Maar een Bekende Vlaming (BV) was hij nooit geworden. Daarvoor was hij te hoekig en te nors, kortom de dikke brombeer zonder charisma. Daardoor kon hij ook nooit de dominante leider van de Vlaamse socialisten worden. Hij symboliseerde de naoorlogse socialistische werkende klasse die op 1 Mei achter de rode vlaggen aanmarcheerde. Maar wie was De Batselier dan werkelijk? En welke sporen trok hij door het Vlaamse politieke landschap? Een boek bij elkaar geschreven door Bart Hellinck wil hierover een en ander verduidelijken.

Norbert De Batselier werd op 24 december 1947 in Dendermonde geboren als het eerste kind van Jozef De Batselier, planningman in de werkplaats (het "Arsenaal") van de NMBS in Mechelen. Na als kind kennis te hebben gemaakt met het katholieke geloof – hij deed zijn plechtige communie en werd ook lid van de *Bond van het Heilig Hart* –, bezocht hij wel het plaatselijke Koninklijk Atheneum. Dan ging hij economie studeren in Brussel aan de toenmalige Nederlandstalige leergangen van de ULB. Blijkens de verhalen verzameld in deze biografie ging dat alles gepaard met een socialistische bekering. Zijn vader liet hem kennis maken met het Belgische socialisme en met het *Plan van de Arbeid* van Hendrik de Man. Op het Atheneum verloor hij wel zijn geloof, maar verving dat door lectuur uit de plaatselijke socialistische bibliotheek. Aan de universiteit kwam hij in de ban van professor Piet Frantzen en diens "demanisme" en ook van professor Henri Vander Eycken die hem letterlijk en figuurlijk het klappen

Feit is evenwel dat door de mislukking van Het Sienjaar het laatste greintje socialisme uit de SP zou verdwijnen en de toekomst zou er met die "netwerken" maar neoliberaler van worden.

van de zweep leerde. Voorts deed hij in Brussel zijn Vlaams bewustzijn op: op het secretariaat van de faculteit moest hij wel eens wachten totdat een Nederlandskundige persoon hem te woord stond.

De Batselier, die nooit de band met moeder thuis doorknipte, was inmiddels politiek actief geworden in zijn woonplaats Sint-Gillis, een buurgemeente van Dendermonde. Via de professoren Vander Eycken en Frantzen vond hij al snel emplooi als onderzoeker en daarna als parttime assistent aan de inmiddels opgerichte VUB. Vanaf januari 1972 werd hij economisch medewerker aan de studiedienst van het ABVV en daardoor ook de persoonlijk medewerker van de legendarische Georges Debunne. Deze laatste had immers behoefte aan economische studies om de standpunten van het ABVV wat meer diepgang te verschaffen. Het was immers de tijd van het keynesiaanse macro-economische politiek, het neokapitalisme, de kaalslag in de traditionele industriële sectoren (staal, kolen, textiel) en de invasie van de multinationals. Van een wetenschappelijke carrière was derhalve ineens geen sprake meer.

De Batselier koos daarna al snel ook voor het vormingswerk in het ABVV. Het exemplarisch leren van Oskar Negt, het revolutionair reformisme van André Gorz en de "arbeiderscontrole" deden zijn actie roder kleuren. Maar dan zonder de politiek uit het oog te verliezen. De Batselier was zowel lokaal als nationaal actief bij de *Jong-Socialisten* (SJ). Hij was toen daar bezig met het "socialistisch alternatief". Bij de SJ ontmoette hij gelijkgestemde kompanen

die in de media de *Jonge Turken* werden genoemd: Luc Van den Bossche, Marcel Colla, Freddy Willockx en ook Karel Van Miert. De laatste werd door Willy Claes (de man van het socialistische ziekenfonds) als adjunct meegenomen. Bij de splitsing van de oude BSP in een PS en een SP werd Van Miert partijvoorzitter. De aflossing van de wacht aan de top was nu al een feit.

Intussen moest ook De Batselier aan zichzelf denken. Hij beschikte reeds over bouwgrond in zijn dorp Sint-Gillis. Maar uitzicht op een vaste betrekking had hij in feite niet. Kon hij nog wel blijven bij het ABVV? Omdat hij geen proefschrift had afgerond, kon hij geen professoraat aan de VUB ambiëren. Inmiddels had hij zich al het profiel van een "dossiervreter" aangezien, wat niet bepaald de wetenschapper typeert. De vakbondsmilitanten droegen hem wel op handen, omdat hij geen universitaire mooiprater was. Met hem kon de "arbeiderscontrole" de sociale verhoudingen zó op hun kop zetten, mits de overheid de investeringspolitiek maar bepaalt. De maakbare en duurzame samenleving lag dus binnen handbereik. Alleen keken de vakbondsleders met wantrouwen naar De Batselier. De autonomie van de vakcentrales wilden ze niet opgeven.

In 1979 vertrok *De Bats*, zoals hij nu werd genoemd, bij het ABVV. Naar men zegde, omdat hij als *dauphin* van Debunne geen kans maakte om deze laatste op te volgen. Omdat Marc Galle (van de taalrubriek "voor wie haar soms geweld aandoet") in 1979 als minister bevoegd werd voor het Vlaamse gewestelijk beleid inzake milieu, landinrichting, natuurbehoud, vis- en vogelvangst, jacht, water, vaste afvalstoffen, enz. in de Vlaamse deelregering, kon De Batselier bij hem als kabinetschef aan de slag. Hij kwam er zodoende in aanraking

met “groene” dossiers. Begin 1981 werd De Batselier dan benoemd tot administrateur-generaal van het nieuwe ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Een baan voor het leven? Zo zag het er niet naar uit, want op 8 november 1981 werd hij in het kiesarrondissement Dendermonde tot volksvertegenwoordiger verkozen. Dat was gebeurd met de hulp van Louis Tobback die het zittende kamerlid Gustaaf Boeykens uit Hamme graag loosde.

Voor De Batselier was dit een stap in het politieke ongewisse. Het betrof hier een marginale parlamentszetel. Daarom moest hij ook consequent aan de uitbouw van zijn electorale basis in Dendermonde werken. Door zijn parlementair oppositiewerk en zijn dossierkennis in de media al snel als “de Dendermondenaar” weggezet. In zijn interventies verkoos hij het industriële overheidsinitiatief boven de liberale marktwerking aangeprezen door de Rooms-Blauwe regering van Wilfried Martens. Maar toch zonder dogmatisch uit de hoek te willen komen: “Het overheidsinitiatief en het privé-initiatief hebben in onze huidige gemengde samenleving ieder een eigen rol.” (blz. 118) Dat was mooi gezegd, maar welke rol dan wel?

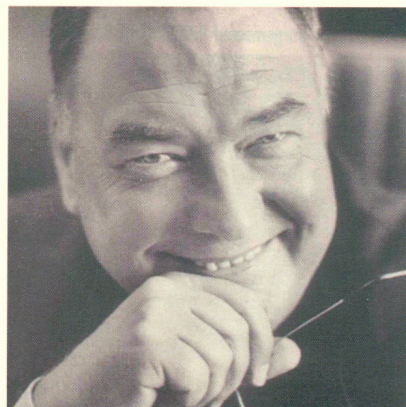
De SP wilde zich na de verloren verkiezingen van eind 1981 een radicaal profiel aanmeten. Maar dan wel ideologisch goed onderbouwd. In april 1983 werd het *Socialistische Alternatief* aangenomen. De Batselier werkte hier aan mee. Maar dit manifest leverde niet de verhoopde resultaten op. Het moment was slecht gekozen voor een dergelijk neokeynesiaans programma. In Frankrijk was het door Mitterrand gelanceerde analoge project al mislukt. Het plan van de SP was daarbij opvallend opportunistisch. Geen omvattende nationalisaties, maar slechts werkverruimende maatregelen en dan nog gefinancierd uit verhoogde solidariteitsbijdragen, een selectieve steun aan de investeringen, een revaluatie van de goudvoorraad van de Nationale Bank (d.w.z. een monetaire financiering waarvan de naam niet mocht worden genoemd) en een extra financiering verkregen uit de ieder jaar stijgende productiviteit. Wat nog ontbrak was de focus op de factor “kennis”, zoals de Nederlandse Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen daarna opperde (blz. 122-123), maar dat was slechts een variant op de productiviteitsstijging.

Zeer discutabel was het vertrouwen gesteld in de productiviteitsstijging. Deze laatste steeg volgens de officiële statistieken in die jaren wel zeer snel, maar dan enkel en alleen doordat de minst productieve bedrijven bij bosjes hun deuren sloten. Men kon dus enkel maar spreken van een “schijnbare productiviteitswinst”. De Batselier had dat laatste in zijn berekeningen over het hoofd gezien. Een “foutje” dat in deze biografie wordt verzwegen. Hierdoor werd het socialistisch alternatief al snel een wassen neus en het stierf na de parlamentsverkiezingen van 1985 dan ook een stille dood omdat SP en PS er niet waren in geslaagd om de Rooms-Blauwe coalitie van Martens electoraal ten val te brengen.

Gaston Geens (CVP) pakte in de toen nog proportioneel samengestelde Vlaamse

regering uit met de DIRV (*Derde Industriële Revolutie Vlaanderen*) en *Flanders Technology*. De Batselier meende toen dat dit initiatief vooral op de show dreef. Hij hamerde ook op de gevolgen van de technologische revolutie voor mens en samenleving, maar vertelde er verkeerdelijk bij dat de pas geïntroduceerde *personal computer* niets anders was dan een zinloze “pietjesbak”. Een notoire misser die de biografie wel graag verzwijgt.

De oppositiejaren zullen tot 1987 duren. Ze zijn de mooiste jaren van de generatie van De Batselier. Ze zullen tevens een diepgaande politieke herstructurering inluiden. De SP kon de gemaakte beloften niet waarmaken om de Rooms-Blauwe coalitie ten val te brengen. Maar in 1987 viel de regering dan toch en kwamen er nieuwe

Norbert BART HELLINCK De Batselier EEN LEVEN in de POLITIEK

Manteau

verkiezingen. Jean-Luc Dehaene slaagde er na 100 dagen in om ditmaal een Rooms-Rode coalitie te formeren, maar wel weer met Wilfried Martens als premier.

De Batselier wordt nu kortstondig staatssecretaris onder Dehaene, maar stapt al na enkele maanden over naar het Vlaamse niveau. Daar gaat hij als Vlaams minister een aantal economische dossiers begeleiden, zoals de opdoeking van de inmiddels geregionaliseerde “nationale sectoren”, hier dan vooral met de scheepsbouw (de Boelwerf) en de steenkoolmijnen (KS). Hij poogt de milieuvriendelijke grindwinning in de Maasvallei stil te leggen, waarmee hij tevens zijn groen imago aandikt, maar intussen wordt nog altijd lustig doorgegraven. Hij start met een programma voor de bouw van 10.000 bijkomende sociale woningen (*Domus Flandria*). Hij ontwerpt de Vlaamse Wooncode en nog veel meer. Telkens profileert hij zich als de antisjoemelaar die in alle dossiers en hun uitvoering naar “objectiviteit” streeft en daarom vooral dikke voorstudies bestelt. Als een dossiervreter *pur sang* voelt hij zich dan in zijn element, waardoor iedereen al gauw spottend spreekt over de regering-De Batselier I.

De weerstand tegen zijn beleid en zijn persoon zijn niet gering, vooral dan van de kant van de CVP en de belangengroepen. De Batselier doet wel regelmatig water in zijn rode wijn, want aan de abstracte blauwdrukken heeft hij weinig of niets. Met de GIMV (*Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen*) kan hij wel ingrijpen, maar ten slotte is Vlaanderen een KMO-land van middenstanders en kleine bedrijven. Met zijn milieubeleid zal hij weldra nog het meeste de media halen. Over de noodzaak om heel Vlaanderen op de riolering aan te sluiten en waterzuiveringstations te bouwen is iedereen het eens. Ook om zuiveringsstations te bouwen. De betonboeren vragen niet beter. Maar om de veeteelt aan banden te leggen om de overbemesting terug te dringen, daarover wil de Boerenbond – en dus de CVP – niet graag praten, alhoewel vanuit de Europese Commissie zware druk wordt uitgeoefend. Het conflict met de boeren leidt tot gewelddadigheden waarbij leden van het *Algemeen Boerensyndicaat* (ABS) (gelieerd aan het Vlaams Blok) de auto van De Batseliers echtgenote onder de mest spuiten. Het *Mest Actie Plan* (MAP) komt er uiteindelijk

toch, maar pas na een nieuwe formatieronde in 1995. De Batselier zal dan niet meer minister worden, maar wel voorzitter van het Vlaams Parlement. Dat is een functie die toen aan de SP werd toebedeeld.

Intussen had hij in oktober 1994 met zijn lijst *Inzet 2000* bij de gemeenteraadsverkiezingen in Dendermonde de absolute meerderheid van de zetels veroverd en daarna het burgemeestersjerp omgord. Het was een persoonlijke triomf. Maar wat betekenisvoller was, dat was dat hij samen met Maurits Coppieters van de *Volksunie* de schouders had gezet onder het project *Het Sienjaal* waarbij socialisten, linkse volksnationalisten en groenen spraken om eventueel onder één dak te gaan. Al snel zou blijken dat De Batselier hiermede zijn hand aan het overspelen was. Met *Het Sienjaal* wilde het immers maar niet vlotten, omdat de andere partners hierin een opportunistisch manoeuvre van de socialisten zagen. En als parlementsvoorzitter was De Batselier politiek, en dus ook ideologisch, monddood gemaakt.

In de partijtopy mocht hij als de “Soeslov van de SP” nog wel zijn gang gaan door aan het voorbereiden van het *Toekomstcongres* van 1998 te werken, maar toen Frank Vandenbroucke uit Oxford met een proefschrift onder de arm terugkeerde en voor de neoliberale *Derde Weg* van Blair pleitte, was het gedaan. Vandenbroucke liet ook zijn onvrede over wat allemaal in *Het Sienjaal* te lezen stond blijken. Gedaan dus met nog te praten met Riccardo Petrella over de “grenzen aan de concurrentie”. De volgende verkiezingscampagne in 1999 zou nu door de “teletubbies” (Vandenbroucke, Freya Van den Bossche, J. Vande Lanotte en Steve Stevaert) worden geleid. Exit De Batselier.

In feite had hij door burgemeester van Dendermonde te worden zichzelf al grotendeels buiten spel gezet. De Batselier kon nog wel tot 2006 op zijn voorzittersstoel in het Vlaams Parlement blijven zitten, maar intussen was de SP op de Paarse toer. In 2006 deed zich dan de kans voor om door te schuiven naar de functie van directeur bij de Nationale Bank van België. De Batselier kon daar de afdeling “statistiek” leiden. Deze politieke benoeming deed menig een de oren spitsen. Een landingsbaan voor een uitgerangeerde politicus? Nog even wat

poen scheppen bovenop de ruimhartige ontslagvergoeding als parlements lid en het latere pensioen? En die statistiek dan? Was dat cijferwerk niet beneden de waardigheid van een ex-minister en parlementsvoorzitter? Nee, De Batselier kon het niet allemaal uitleggen. Bij gebrek aan een goed dossier?

Mogen we het hebben over een carrière van een toppoliticus die in mineur eindigde? De Batselier miste nu eenmaal de feeling om in de gemediatiseerde politieke wereld mee te kunnen draaien. Daarbij oogde hij steeds als een socialist van een voorbij tijdperk en als de vakbondsman verdwaald in de politiek. Zich vlot bewegen in vreemd gezelschap lukte hem niet. Gevat uit de hoek komen evenmin. De Batselier wilde alles graag in een dik rapport gieten. Hij las liever voor dan dat hij uit de losse pols sprak. Van zijn medewerkers vroeg hij het onmogelijke, veelal uit angst dat hij soms niet alle details bezat. Hij mikte met zijn plannen op de lange termijn, terwijl de andere politici steeds naar de volgende verkiezingen lonkten. De Batselier dacht dat hij zou worden afgerekend op zijn voorbijprestaties, terwijl de kiezers liever op nieuwe beloften rekenden. Zijn imago bladderde snel af toen hij zich moest meten met de “teletubbies” die allemaal urbaner oogden dan deze stroeve provinciaal uit de arbeidersklasse.

Is dit nu een grote biografie geworden? In feite niet. De auteur mag dan wel het archief van De Batselier, dat zich nu bij het AMSAB in Gent bevindt, hebben doorgeploegd en interviews met talloze personen uit de politieke omgeving van de De Batselier hebben afgenomen, van enig diepgaand graafwerk is geen sprake. Het geheel heeft daarbij een sterk hagiografische inslag gekregen doordat vooral de positieve kanten worden genoemd. Dit afscheidsgeschenk van de SP.A aan De Batselier met voorzitter Caroline Gennez die het voorwoord heeft geschreven, druipt van de hypocrisie. Volgens Gennez had De Batselier in 1998 voor het *Toekomstcongres* de basis gelegd voor de ideologische herbronning van de toenmalige SP. “We zijn vandaag een moderne, progressieve netwerkpartij. We zijn complexloos Vlaams, sociaal en ecologisch. Norbert heeft mee die weg gewezen.” Feit is evenwel dat door de mislukking van *Het Sienjaal* het laatste greintje socialisme uit de SP zou verdwijnen en de

toekomst zou er met die “netwerken” maar neoliberaler van worden.

Voorts wordt dit boek ontsierd door vele blinde vlekken en onhandige excuses. Enkele voorbeelden. Aan de Agusta-affaire worden slechts enkele regeltjes besteed. De Batselier was in deze affaire goed weggekomen doordat hij op de fatale vergadering, waar men over de steekpenningen van Agusta praatte, toen voortijdig was vertrokken. Officieel wist hij natuurlijk van niets. Maar daarna werd wel de som van 2 miljoen frank naar Dendermonde overgemaakt om de verkiezingskas te spekken.

Over het verhaal rond *Het Sienjaal* weten we nog niet al het fijne. Er deden toen wel al verhalen over onenigheden de ronde. Toch was er wel degelijk veel enthousiasme om tot een linkse herverkaveling in Vlaanderen over te gaan. Maar toen na het Agusta-affaire Louis Tobback met zijn pensioenverhaal voor de SP de verkiezingen van 1995 had gewonnen, was er steeds minder animo in de SP – en ook in het ABVV – om nog op dit pad verder te gaan. Hoe moest men het ACW in deze herstructurering van het politieke landschap betrekken? En voorts was er de mislukking van Verhofstadts electorale operatie met de VLD. De Batselier liet men intussen graag aanmodderen. Niets echter over dit alles in dit boek. Intussen waren in heel Vlaanderen werkgroepen aan de slag om over de “sneuveltteksten” die Koen Raes toen produceerde, te redekavelen. Trouwens: de naam van Koen Raes wordt hier niet genoemd, terwijl hij toch in laatste instantie de ware auteur van het boek *Het Sienjaal, Radicaal-Democratisch Project* was.

Over de nogal kritische rol die De Batselier speelde ten aanzien van projecten als de DIRV en *Flanders Technology* van de CVP'er Gaston Geens had de auteur wel wat explicieter mogen zijn. Niet alles wat Geens produceerde was immers alleen maar gebakken lucht, zoals De Batselier soms beweerde. De Batselier sloeg soms door, zeker toen hij met luide stem verkondigde dat bijvoorbeeld de *personal computer* niets anders dan een *pietjesbak* was.

En dan is er nog de persoon van De Batselier. In dit boek wordt hij voortdurend neergezet als een “dossierreter” én als een “wetenschapper” die elk voorstel of

vertoog met degelijke wetenschappelijke argumenten onderbouwde. Dat klopt natuurlijk. Hij was echter ook en vooral een verdwaalde beleidsmedewerker van een of andere studiedienst in de politiek. Bij de politieke tegenstanders veroorzaakte zijn verwetenschappelijke betweterigheid eerst irritatie en daarna openlijke vijandschap. Met De Batselier viel niet te discussiëren, want als de spreekwoordelijke bulldozer walste hij met zijn statistieken en citaten over alles heen. Velen zagen in hem ook een ietwat ongelikte beer die een aantal sociale codes overtrad. Kortom, hij verstond de kunst van het compromis niet dat meestal op wederzijds begrip en aanvoelen gebaseerd is. Zeker in een consensusdemocratie als de Belgische.

Maar was De Batselier ook een “wetenschapper”, zoals in dit boek wordt beweerd? Eigenlijk niet. Want in België wordt een rapportenschrijver al snel verkeerdelijk als een wetenschapper getypeerd. De Batselier heeft nooit enige theorie ontwikkeld, alleen maar empirische gegevens verzameld en die in beleidsaanbevelingen vertaald. Dat leerde hij op de studiedienst van het ABVV en ook aan de VUB van professoren die veelal geen fulltime wetenschappers waren, maar gelegenheidsdocenten gerekruteerd uit diverse studiediensten of overheidsdiensten. Nadat ze hun cursus hadden afgedraaid, verdwenen ze weer schichtig. Dat is dus wat anders dan een wetenschappelijke habitus overdragen.

De Batselier was eerder een technocratische ideoloog die wel constant aan het wel en wee van de arbeidersklasse dacht. Via het openbaar initiatief bleef hij echter binnen de reformistische logica van de toenmalige socialistische arbeidersbeweging. Als parlamentslid, minister, gemeenteraadslid en burgemeester zakte hij daarna steeds dieper weg in het technocratische moeras. Hij werd de dossierreter bij uitstek die nauwelijks buiten eigen kring communiceerde. Zijn biografie zegt het zo: “Hij was immers geen mediafiguur en had op dat vlak trouwens geen aangeboren feeling, iets wat hij zelf ook wel besepte. Hij was een wat stugge studax in plaats van een tafelspringer; het was er hem niet om te doen lege dozen te verkopen.” (blz. 276) De Batselier weigerde ook mediatrainingen te volgen, zich eens wat vlotter te kleden of af te slanken. Opgelegde kansen liet hij liggen.

Dat hij uiteindelijk met het MAP opeens op veel sympathie onder bredere lagen van de bevolking kon rekenen, had vooral te maken met de opstelling van het ABS en de Boerenbond. Maar ook dat effect ebde al snel weg.

Opeens kreeg De Batselier minder vrolijke kwalificaties naar zijn hoofd gesmeten: zakkenvuller, graaier, opportunist, cumulard ... Dat alles kwam niet zozeer door het smeergeld van Agusta, maar wel door de pijnlijke *deconfiture* van zijn verzamellijst *Inzet 2000* waarmee hij in 1994 in Dendermonde de absolute meerderheid had behaald en waarmee hij daarna met de kleine VLD van Marc Verwilghen een college had gevormd. Die meerderheid had hij met *Inzet 2000* alleen maar kunnen behalen door eerst overlopers uit de CVP op zijn lijst te nemen. Deze nogal opportunistische operatie zou De Batselier snel zuur opbreken. Die overlopers waren immers querulanten en ze gingen er daarna na wat incidenten al gauw vandoor. In 2000 kreeg *Inzet 2000* daardoor een formidabele electorale opdoffer te verwerken. De Batselier kon alleen nog maar burgemeester blijven door nu met de CVP in zee te gaan ... Deze bestuurscoalitie had na verloop van tijd nog maar één zeteltje in de gemeenteraad op overschot. In 2004 wilde De Batselier zijn echtgenote tot hoofd van de gemeentelijke personeelsdienst laten benoemen. De oppositie wist die benoeming te blokkeren. De Batselier werd te kakken gezet als een nepotist en een politieke benoemer. Vandaar allicht zijn besluit om in 2006 ook maar definitief met de gemeenteraadspolitiek te kappen. Exit De Batselier. Hij bleef zich nog daarna wel bemoeien met de feesten rond het Ros Beiaard, maar dat was maar een schrale troost. Met hem verdween allicht de laatste telg uit de traditionele socialistische arbeidersbeweging in Vlaanderen uit de actieve politiek. En nog wel naar de Nationale Bank waar hij het statistisch materiaal voor anderen op een rijtje moet zetten. Kortom, de “studax” – een woord dat zijn biografie bezigt – is nu weer thuis op een studiedienst, maar niet op die van het ABVV waar hij ooit begon. Sic transit...

Besproken boek: Bart Hellinck, *Norbert De Batselier. Een leven in de politiek*, Antwerpen: Manteau, 2010, 400 blz., 24,95 euro.